

N:o 7.

Ank. till Riksd. Kansli den 13 April 1883, kl. 3 e. m.

Första Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 4, i anledning af Herr Casparssons motion (N:o 31) angående revision af gällande föreskrifter rörande eder samt om ändring af nuvarande edsformulär.

Efter förmälan att Kongl. Maj:t genom nådiga Kungörelsen den 13 December 1878, med anledning af 1876 års Riksdags anhållan, »att en allmän revision af nu gällande föreskrifter i afseende å eder, åsyftande inskränkning af deras användande, måtte ega rum», funnit godt förordna, att den edgång, som på grund af särskilda författningar ålegat civile embets- och tjänstemän samt betjente med flere att fullgöra, icke vidare skall ega rum, äfvensom att hvad i nådiga Brevvet den 15 April 1829 stadgats om afläggande af ed för medicine licentiater, icke vidare skall vara gällande, samt meddelat särskild bestämmelse i afseende å lydelsen af den ed, som läkare vid legitimation inför Medicinalstyrelsen, rättskemisten eller den hans befattning förestår, äfvensom farmacie studiosi hafva att aflägga, — anför motionären: att en inskränkning af edens användande äfven inom andra områden utan fara syntes kunna ega rum; att så väl det nu gällande edsformulärets begynnelseord: »Jag lofvar och svär vid Gud och Hans heliga Evangelium», som framför allt dess slutord: »så sant mig Gud hjelpe till lif och själ», förefölle mången samvetsöm person dels motbjudande, dels rent af samvets- och förnuftskränkande; att edsfrågan och den af 1876 års Riksdag härutinnan begärda *allmänna revision* väl vore förtjent att ännu en gång komma under Riksdagens pröfning; att ofvan anförda slutord, isynnerhet när de sammanställas med edsformulärets begynnelseord, innebära en förpantning, en eventuel afsägelse af den i och genom Evangelium menniskan erbjudna

nåd och frälsning och har som sådan både af den kristna kyrkan och det allmänna medvetandet uppfattats; att då staten af sina medlemmar fordrade en dylik förpantning, den icke utan användande af våldsåtgärder kunde drifva krafvet utöfver den gräns, der den enskildes samvete reser sig upp emot den begärda pantförskrifningen; att häfderna, kyrkans så väl som statens, buro vittnesbörd om våldets makt öfver samvetet; och att vid sådant förhållande, då å ena sidan antalet af dem, som af samvetsbetänkligheter vägrade att aflägga ed, och å andra antalet af falska edgångar syntes vara i stark tillväxt, det torde vara hög tid att företaga en genomgående revision af så väl föreskrifterna om edgång som af sjelfva edsformulären, innan de från motsatta håll och af motsatta orsaker uppkommande meningsströmningarne lyckats undergräfvat edgångens hela vikt och betydelse; hemställande motionären på grund häraf och med åberopande i öfrigt af sina vid 1869, 1870, 1871, 1875 och 1876 årens riksdagar i frågan väckta motioner samt de skäl, som vid de tvenne sistnämnda riksdagarne blifvit af Andra Kammarens Tillfälliga Utskott i ämnet anförda,

»att Riksdagen, med förnyande af sin år 1876 gjorda anhållan om en allmän revision af nu gällande föreskrifter i afseende på eder, åsyftande en inskränkning af deras användande, ville hos Kongl. Maj:t göra underdånig framställning, att, der edsförpligtelse fortfarande skall afgifvas, edsformuläret jemväl måtte så förändras, att begynnelseorden: »lofvar och svär vid Gud och Hans heliga Evangelium» utbytas emot orden: »lofvar inför Gud», eller »lofvar vid Gud och Hans heliga ord»; samt att slutorden: »så sant mig Gud hjelpe till lif och själ» måtte helt och hållet utgå, och, der några ytterligare bekräftelseord anses vara af nöden, ersättas af andra, med vår tids kristliga åskådningssätt mera öfverensstämmande, lämpade efter edens olika beskaffenhet af assertorisk eller promissorisk.»

Såsom ofvan nämnts, väcktes af Herr Casparsson motioner i enahanda syfte vid 1869, 1870, 1871, 1875 och 1876 årens riksdagar. Förslaget, hänvisadt till Lag-Utskottet vid de två första, föranledde icke till något Riksdagens beslut. Vid 1871 års riksdag remitterades motionen till Första Kammarens Tillfälliga Utskott, som afgaf ett afstyrkande betänkande, hvilket väl af Kammaren återremitterades, men vidare behandling af frågan egde ej rum vid denna riksdag. Vid 1875 års riksdag, då motionen väcktes i Andra Kammaren; remitterades frågan till Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskott, som i Utlåtande (N:o 7) N:o 16 i Samlingen, på anförda skäl, föreslog:

»att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla,

att en allmän revision af nu gällande föreskrifter i afseende på eder, åsyftande en inskränkning i deras användande, måtte ega rum; samt

att, der edsförpligtelse fortfarande skall gifvas, orden: »svär vid Gud och Hans heliga Evangelium», måtte utbytas mot orden: »svär inför Gud» och de sista orden helst alldeles uteslutas eller, derest några sådana ord anses behöfva kvarstå, förändras på sätt 1868 års Kyrkomöte föreslagit.» — Andra Kammaren biföll utlåtandet utan motstånd den 18 Mars, men Första Kammaren, der frågan förekom den 19 Maj, biföll endast första momentet oförändradt, hvaremot det andra ändrades till följande lydelse: »att, der edsförpligtelse fortfarande skall afgifvas, de sista bekräftelseorden måtte utbytas mot andra och mera lämpliga, olika för trohets- och embetseder och olika för vittnes- och värjemålseder.» — Då Andra Kammaren den 22 Maj och Första Kammaren den 24 Maj vidhöll sitt beslut, föll således frågan vid 1875 års riksdag.

Vid 1876 års riksdag, då motionen ånyo väcktes i Andra Kammaren och remitterades till Andra Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 4, hemställde detta i Utlåtande (N:o 6) N:o 20 i Samlingen,

»att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla,

»att en allmän revision af nu gällande föreskrifter i afseende på eder, åsyftande en inskränkning i afseende på deras användande, måtte ega rum;

»att, der edsförpligtelse fortfarande skall afgifvas, orden: svär vid Gud och Hans heliga Evangelium måtte utbytas mot orden: svär vid Gud och Hans heliga ord; samt att de sista bekräftelseorden i nu gällande edsformulär, der de ej anses kunna alldeles uteslutas, måtte utbytas mot andra, med vår tids kristliga åskådningssätt mera öfverensstämmande; samt slutligen

»att, i sammanhang med denna revision i afseende på edgångar och deras användande, Kongl. Maj:t behagade låta utfärda föreskrift om ett bättre och värdigare iakttagande af den yttre formen vid edens afläggande, än som för närvarande mångenstädes eger rum.» — Andra Kammaren, hvarest frågan förekom den 17 Mars, biföll första punkten, men afslog med 73 röster mot 70 andra punkten samt med 79 mot 51 tredje punkten af Utlåtandet. Frågan hänvisades sedan till Första Kammarens Tillfälliga Utskott, som i Utlåtande (N:o 7) N:o 12 i Samlingen tillstyrkte bifall till Andra Kammarens beslut »att en allmän revision af nu gällande föreskrifter i afseende på eder, åsyftande en inskränkning i deras användande, må ega rum». Detta betänkande bifölls af Första Kammaren; och aflät Riksdagen den 11 Maj 1876 en skrivelse (N:o 62) till Kongl. Maj:t, af följande lydelse:

»Hos Riksdagen har varit framställt förslag om en allmän revision af nu gällande föreskrifter i afseende på eder, åsyftande inskränkning i deras användande; och som Riksdagen anser en dylik åtgärd vara önskvärd och föreställer sig, att en sådan revision skall ådagalägga, att i många nu före-

kommande fall användandet af edgång är obehöfligt och sålunda innebär ett missbruk af eden, hvilket blott försvagar dess helgd och motarbetar dess ändamål, får Riksdagen, som för sin del godkämt den uppfattningen, att samhället bör låta sig angeläget vara, att icke någon ed bibehålles, hvilken utan fara kan undvaras, härmed i underdånighet anhålla, att en allmän revision af nu gällande föreskrifter i afseende på eder, åsyftande inskränkning i deras användande, måtte ega rum.»

Med föranledande af denna skrifvelse utfärdades den af motionären omförmälda Kongl. kungörelsen den 13 December 1878; och meddelade Kongl. Maj:t, genom kungörelsen den 25 Oktober 1878, förändrade edsformulär för ecklesiastika embets- och tjänstemän.

Förevarande högvigtiga fråga är, såsom ofvan antydes, redan åtskilliga gånger behandlad af Riksdagen; och Utskottet håller före, att allmänna meningen allt mera närmar sig det af motionären afsedda mål, äfven om olika åsikter i vissa, såsom Utskottet vågar antaga, mindre väsentliga delar förefinnas.

Åtskilliga skäl äro visserligen anförda till stöd för förslaget att edsformulärets början »lofvar och svär vid Gud och Hans heliga Evangelium» borde utbytas emot andra ord, såsom »lofvar eller svär vid Gud och Hans heliga ord», eller »lofvar inför Gud»; men då förändring uti en så ytterst grannliga och ömtålig fråga, som det under en lång följd af år begagnade edsformuläret, icke, utan de mest tvingande, efter Utskottets förmenande här ej befintliga skäl, lärer böra ega rum, anser Utskottet sig sakna anledning att i detta hänseende understödja motionen.

Deremot äro, efter Utskottets åsigt, de till stöd för förslaget om förändring uti slutorden »så sant mig Gud hjälpe till lif och själ» anförda skäl fullt giltiga.

Dessa ord, särdeles då de hänföras till begynnelseorden, om än icke alldeles så gripande som tillföre jurymannaeden »vare din godhet och förbarmande nåd mig evigt tillsluten», äro dock af den beskaffenhet, att samma skäl, som föranledt den redan beslutade förändringen i jurymannaeden, böra uti ifrågavarande fall göra sig lika gällande.

Utskottet tillåter sig förty, under återopande af 1868 års Kyrkomötes förslag och Första Kammarens beslut vid 1875 års riksdag, hemställa:

- 1:o) att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om den förändring uti gällande edsformulär att, om edsförpligtelse fortfarande skall afgifvas, de sista bekräftelseorden måtte utbytas mot andra och mera lämpliga,

olika för trohets- och embetseder samt olika för vittnes- och värjemålseder.

Utskottet delar jemväl motionärens åsigt deruti, att en inskränkning i edens användande inom andra områden, än dem Kongl. kungörelserna den 25 Oktober och 13 December 1878 omfatta, kan utan fara ega rum; och åberopande de åsigter, Riksdagen i ofvanförmälda skrifvelse den 11 Maj 1876 uttalat, tillstyrker Utskottet,

2:o) att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att en förnyad allmän revision af nu gällande föreskrifter i afseende på eder, åsyftande inskränkning i deras användande, måtte ega rum.

Stockholm den 13 April 1883.

På Utskottets vägnar:

W. STRÅLE.
